

Anmälan mot Kriminalvården, anstalten Sagsjön, om bl.a. omständigheter i samband med en sjukhustransport

Anmälan

AA har i en anmälan till JO anfört bl.a. följande. Den 18 april 2008 blev hon akut sjuk i ett njurstensanfall. Hon bad kl.15.00 om att få komma till sjukhus. Ambulans tillkallades inte. Det tog över fem timmar innan hon fick transport. Väl framme på sjukhuset skrek den medföljande kriminalvårdstjänstemannen, som dessutom bar uniform, att ”här kommer en intagen från Sagsjöanstalten”. Hon upplevde detta som mycket kränkande. AA har vidare framfört missnöje över det sätt på vilket Kriminalvården hanterat två fax ställda till henne och inkomna till anstalten den 20 respektive den 21 maj 2008. AA har härutöver anfört att Kriminalvården har brutit mot gällande sekretessregler samt att hon inte har beretts möjlighet att ringa till sin son som utlovat.

Utredning

Utdrag ur AA:s behandlingsjournal begärdes in och granskades. Kriminalvården anmodades därefter att yttra sig över det som AA anfört.

I sitt remissvar anförde Kriminalvården, Region Väst, genom regionchefen BB följande.

Sjukhustransport

AA har framfört klagomål angående ett flertal händelser. Inledningsvis beskriver AA hur hon den 18 april 2008 fick ett plågsamt njurstensanfall och därför behövde åka till sjukhus. AA ifrågasätter dels hur det kommer sig att hon från det att hon kl. 15.00 bad om att få komma till sjukhus behövde vänta i över fem timmar på sjukhustransporten, dels varför transporten skedde i anstaltens bil istället för i ambulans, samt att anstalten mot hennes inrådan först valde att åka till Mölndals sjukhus istället för till Sahlgrenska. AA uppger vidare att personalen bar uniform och på så sätt pekade ut henne som intagen inför sjukhuspersonal och besökare, samt att personalen även högljutt deklarerade att det rörde sig om en intagen från Sagsjön, vilket var kränkande.

Utredning

Av anstaltens utredning framgår följande. Fredagen den 18 april, enligt anstaltens uppgifter runt kl. 16.00, kontaktade AA personal med anledning av smärtor i magen. Vårdaren samtalade med AA som uppgav att hon trodde att det var njursten. Efter en stund sade AA att hon ville ringa sin syster, tillika ombud, vilket hon fick göra genast via anstaltens telefon. Efter ytterligare en stund sade AA till vårdaren att det nu gjorde så ont att hon var tvungen att åka till sjukhus. Personalen kontaktade då omgående vakthavande befäl på anstalten Högsbo som beslutade att AA skulle transporteras till sjukhus. Klockan var då ca 16.45 - 17.00. Vakthavande befäl kom tillsammans med vårdaren överens om att man skulle försöka få tag på extra personal. En permissionsedel förbereddes med tidsangivelsen från och med kl. 17.15 till och med kl. 22.15, så man skulle kunna åka så fort personalen infunnit sig.

Transporten lämnade anstalten Sagsjön strax före kl. 18.00 med den särskilt inringda personal som ankommit till anstalten ca fem minuter tidigare. Under väntetiden ringde AA:s ombud till regionchef BB och begärde att AA skulle få åka ambulans. BB ringde till kriminalvårdschef CC ca kl. 17.30 och informerade om läget. CC ringde därefter till anstaltens centralvakt och fick information om att transport till sjukhus skulle ske inom kort. Han bedömde därmed att sjukhustransporten var löst på ett tillfredsställande sätt. AA uppger att hon inte fick transport förrän efter 20.00, men enligt anstaltens uppgifter fick hon alltså transport kl. 18.00. Eftersom AA inte tillåter att Kriminalvården har insyn i hennes sjukjournaler eller kontakt med hennes läkare, är det endast hennes uppgifter som ligger till grund för den diagnos som ställts. Det är alltid en bedömningsfråga hur brådskande en sjuktransport är, och personalen uppfattade inte att besvären var så svåra att ambulans behövde tillkallas. Man ansåg det bäst att åka till det sjukhus som ligger närmast anstalten, i detta fall Mölndals sjukhus. När de kom fram gick vårdaren med AA till luckan och berättade om besvären, och även att AA själv trodde att det rörde sig om njursten. På Mölndals sjukhus fick de då svaret att de skulle åka vidare till Sahlgrenska, där proceduren vid luckan upprepades. Vårdaren har inte skrikit, eller ens nämnt att sällskapet kom från Sagsjön, men var i enlighet med gällande regler uniformerad. AA kom tillbaka till anstalten samma kväll.

Författningsbestämmelser

Om en intagen behöver hälso- och sjukvård, skall han eller hon i enlighet med 37 § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt (KvaL) vårdas enligt de anvisningar som ges av läkare. Kan erforderlig undersökning och behandling inte lämpligen genomföras inom anstalten bör den allmänna sjukvården anlitas. Om det behövs, får en intagen föras över till ett allmänt sjukhus.

Enligt 1 kap. (2 kap., JO:s anmärkning) 6 § Kriminalvårdens föreskrifter och allmänna råd för verkställighet i anstalt (KVFS 2008:3) ska detta om den intagne visar tecken på sjukdom eller drabbas av olycksfall utan dröjsmål anmälas till anstaltens sjukvårdspersonal och ansvarig kriminalvårdsinspektör. Vid akut fara ska den intagne omedelbart komma under läkarvård. Om sjukdomen eller olycksfallet är av allvarligt slag, ska anstalten omgående underrätta den som uppgivits vara närmast anhörig till den intagne.

Vid transport av en intagen ska enligt 42 § KvaL såvitt möjligt ses till att den intagne inte utsätts för obehörigas uppmärksamhet.

Av 2 § Kriminalvårdens administrativa föreskrift (KVAf 2007:2) framgår att tjänstedräkt skall bäras vid transport av intagna och häktade mellan anstalter, häkten och polismyndigheter samt i samband med inställelse till domstolsförhandling. Om det är motiverat av säkerhetsskäl skall tjänstedräkt bäras också vid andra transporter än de som avses i första stycket, vid sjukhusbevakning och vid bevakad permission. Om det är möjligt skall dock civil klädsel bäras vid transport av intagna och häktade där allmänna kommunikationsmedel används.

Kriminalvården gör följande bedömning

Man har från anstaltens sida gjort bedömningen att AA skulle föras till sjukhus. Fråga är om detta har skett i enlighet med gällande bestämmelser. AA uppger att hon

anmält sitt behov av sjukvård redan kl. 15.00. Denna uppgift överensstämmer inte med vad anstalten framfört, som menar att hon efter kontorstid informerat personal. Det dröjde även en stund från det att AA informerat personal om att hon hade ont tills hon själv uttryckte att hon behövde åka till sjukhus. Uppgifterna går isär även avseende tid för avfärd. AA menar att hon åkte först 20.00, medan anstalten uppger att det var kl. 18.00. Vid akut fara, ska den intagne enligt föreskrifterna omedelbart komma under läkarvård. I detta fall har det enligt anstaltens uppgifter tagit ca en timme och femton minuter innan man i anstaltens bil åkt till sjukhus. Det är vid sjukhustransport en del praktiska saker som måste lösas, vilket kan medföra en viss fördröjning. Kriminalvården menar att anstaltens tidsuppgifter är tillförlitliga och finner inte heller att dröjsmålet innan avfärd varit anmärkningsvärt långt. Det har som framgår ovan inte gått att verifiera AA:s diagnos, och AA har inte heller inkommit med ett medicinskt underlag som skulle kunna styrka att behovet var så akut att en ambulans istället borde ha tillkallats. Personalen har uppfattat att situationen inte krävde en transport i ambulans.

Personalen har enligt rutin burit tjänstedräkt vid sjukhustransporten, vilket har den naturliga konsekvensen att medföljande person indirekt kan pekats ut som intagen. Vårdaren uppger att hon inte har nämnt någonting om att AA kom från Sagsjö-anstalten, och ord står alltså mot ord. Det har inte framkommit något som styrker AA:s uppgifter.

Kriminalvården finner att anstalten Sagsjön i denna del har agerat i enlighet med gällande bestämmelser.

Hantering av fax

AA är även kritisk gentemot anstaltens agerande avseende två fax som den 20 respektive den 21 maj 2008 sänts till anstalten. AA begärdes förflyttad till anstalten Ystad den 22 maj och fick inte veta något om handlingarna innan avfärd. Först den 8 juli då hon gick igenom sina tillhörigheter i förrådet på anstalten Ystad upptäckte hon dem. På faxen fanns en post-it lapp med information om att hon inte har delgivits handlingarna. AA hävdar att handlingarna avsiktligt gömms av anstalten Sagsjön. Hon uppger vidare att faxen var ytterst viktiga då de rörde hennes vårdnadsprocess, och att hon på grund av den uteblivna delgivningen inte fått träffa sitt barn på mer än två månader.

Utredning

Anstalten har endast kännedom om ett fax som kom den 21 maj. Vid denna tid var AA avskild och psykiskt labil, varför anstalten beslutat om ständig tillsyn. Det bedömdes som olämpligt att överlämna faxet i den situationen. Den 22 maj, på morgonen, transporterades AA till Ystad. Man valde att skicka faxet med transporten så att hon under lugnare omständigheter skulle kunna ta del av det. Faxet lämnades vid avresan till transporttjänsten tillsammans med övriga handlingar i en särskild förvaringspåse för handlingar. På faxet fästes en lapp med information om att det ännu inte delgivits AA, så att det skulle kunna göras på Ystad. Det förefaller osannolikt att faxet skulle ha hamnat bland hennes kläder som lagts i förrådet. Det är inte normal rutin att man vid förflyttningar kontrollerar att olika handlingar har kommit fram, och så gjordes alltså inte heller denna gång. Påståendet att undanhållande av informationen skulle vara en medveten handling från personalens sida tillbakavisas å det bestämdaste.

Såvitt avser utebliven kontakt var dottern aktuell för besök tillsammans med AA:s bror. Besöket ställdes dock in av skäl okända för Kriminalvården. Besök i anstalt av underårig måste godkännas av vårdnadshavaren, AA:s exmake, och processen har försvårats av att AA inte har godkänt en sådan kontakt. AA har inte haft besök av sin dotter under anstaltsvistelsen. Anstalten kan inte vitsorda att kontakten med barnet har försvårats med anledning av att AA inte delgavs faxet innan avfärd, eftersom anstalten inte har läst faxet.

Författningsbestämmelser

Av (4 kap., JO:s anmärkning) 1 § KVFS 2008:3 framgår att befordran och granskning av intagnas post ska ske skyndsamt.

Kriminalvården gör följande bedömning

Inledningsvis kan sägas att Kriminalvården inte kan fastställa huruvida anstalten Sagsjöns hantering av faxen har medfört de konsekvenser AA anger avseende utebliven kontakt med dottern. Det kan dock konstateras att det inte åvilar anstalten Sagsjön att, utan läkares inrådan, bedöma huruvida ett besked med anledning av en intagens psykiska tillstånd ska delges eller ej. Post som inkommer till intagna ska som huvudregel befordras skyndsamt. Eftersom faxet med anledning av det ansträngda läge som förelåg inte delgavs fanns det ännu större anledning för anstalten Sagsjön att genom kontakt med anstalten Ystad försäkra sig om att faxet verkligen delgivits AA vid hennes ankomst. Det var alltså inte tillräckligt att endast informera om den uteblivna delgivningen på en lapp; risken att den inte läses är alltför stor. Bristfällig dokumentation vid överlämning mellan anstalter är ett kvalitetsproblem som berör flera verksamhetsställen. Regionen kommer därför att vidta åtgärder i form av utbildning och interkontroller för att förbättra anstaltarnas rutiner vid förflyttning av klienter.

Sekretessbrott

AA hävdar att anstalten har diskuterat henne och hennes dotter med AA:s exmake och därigenom brutit mot de sekretessregler som gäller för kriminalvården. Familjerättsbyrån kan enligt uppgift bekräfta denna kontakt.

Utredning

AA:s exmake DD kontaktade kriminalvårdsinspektören EE i maj för att diskutera vissa frågor rörande AA och erhöll då information om att anstalten inte kan diskutera konkreta klientärenden med utomstående utan att först inhämta tillstånd från den intagna. DD ville inte att samtycke skulle inhämtas och fick därför endast generell information om vad som gäller för besök på en anstalt. EE har inte på något sätt i samtalet vare sig berört klienten eller kommenterat huruvida AA befunnit sig på anstalten. Det finns ingen uppgift om att någon annan ur personalen har samtalat med DD. EE har inte varit i kontakt med Familjerättsbyrån, och känner därför inte till vad de kan ha lämnat för information till AA.

Författningsbestämmelser m.m.

Enligt 7 kap. 21 § sekretesslagen (1980:100) gäller sekretess inom kriminalvården för uppgift om enskilda personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon honom eller henne närstående lider men eller att fara uppkommer för att någon utsätts för våld eller annat allvarligt men om uppgiften röjs. Begreppet ”men” har enligt förarbetena till sekretesslagen en mycket vidsträckt innebörd. I princip bör allt som den berörda individen upplever som ett mera påtagligt obehag kunna beaktas vid skadeprövningen. Även helt rättsenliga åtgärder, t.ex. att någon satts i fängelse, kan därmed bedömas som men (se prop. 1979/80:2, del A s. 83). Av 14 kap 4 § 1 st. sekretesslagen framgår att den enskilde själv genom samtycke kan efterge sekretessen.

Kriminalvården gör följande bedömning

Kriminalvården finner det inte styrkt att anstalten brutit mot den sekretess som åvilar de anställda inom Kriminalvården. Anstalten har, vilket även framkommer av en daganteckning i det klientadministrativa systemet KLAS daterad den 20 maj 2008, genom kriminalvårdsinspektör EE endast lämnat generell information till DD om vad som gäller vid besök på anstalt.

Veckosamtal

AA beskriver hur hon, trots att anstalten beviljat henne ett telefonsamtal i veckan till sin son, inte hade möjlighet att genomföra samtalet. Telefonen var i ett besöksrum, och varje gång AA skulle ringa var telefonen upptagen eller rummet bokat. Detta är enligt AA:s mening inte förenligt med barnkonventionen. Anstalten har dessutom underlåtit att framföra meddelanden om att sonen såväl som hennes advokat har ringt till anstalten och sökt henne. Kriminalvårdaren FF har därutöver skällt ut AA.

Utredning

Såvitt avser rutiner för s.k. veckosamtal gäller en överenskommelse mellan anstalt och klient om vilken tid samtalet ska ringas. Ibland är det rummet där veckosamtalet ska äga rum upptaget så att man inte kan ringa vid den överenskomna tidpunkten. Vid sådana tillfällen är det rutin att klienten och personalen kommer överens om en annan tid. Detta framgår även i besluten för veckosamtal. Veckosamtal är inte någon absolut rättighet för de intagna. AA har utöver möjligheten att ringa ett av anstalten bekostat samtal per vecka, praktiskt taget obegränsad möjlighet att ringa till sin son och advokat på egen bekostnad, och har alltså fullgoda möjligheter att använda telefon för de kontakter hon behöver ta. Det är dock vanligt att intagna väljer att ringa advokatsamtal från personalavdelningen på den öppna avdelningen, och då sitter personal med.

Anstalten har i motsats till vad AA påstår förmedlat otaliga meddelanden från ombud och anhöriga till AA. Kriminalvårdare FF har inte vid något tillfälle skällt ut AA.

Författningsbestämmelser

Av 30 § KvaL framgår såvitt nu är av intresse, att telefonsamtal mellan intagna och personer utanför anstalten får äga rum i den utsträckning det lämpligen kan ske.

Enligt 4 kap. 6 § KVFS 2008:3 får en intagen inte använda eller inneha annan telefonutrustning i anstalt eller under utevistelse med kriminalvårdspersonal än den som tillhandahålls av anstalten. Anstalten ska, i den utsträckning det lämpligen kan ske och om det är möjligt av ordnings- och säkerhetsskäl, tillåta intagna att ta emot samtal från sitt/sina barn. Av de allmänna råden framgår att i de fall intagna kan tillåtas ta emot samtal från sitt/sina barn kan det om det är möjligt lämpligen ordnas genom att anstalten inför/tillhandahåller en fast tid i veckan för inkommande samtal.

Kriminalvården gör följande bedömning

Av anstaltens utredning framgår att AA haft fullgoda möjligheter att ringa sin son samt advokat på egen bekostnad. AA har även i enlighet med anstaltens praxis haft möjlighet att, i det fall veckosamtalet inte har kunnat genomföras på avtalad tidpunkt, tillsammans med personal komma överens om en ny tid.

Anstalten menar vidare att de har lämnat otaliga meddelanden till AA om telefonsamtal. Det finns dessutom ett flertal daganteckningar i KLAS där det t.ex. anges att AA:s ombud sökt henne, och att hon vid upprepade tillfällen har fått möjlighet att ringa sin advokat från kontaktmannarummet på avdelningen. Det har inte framkommit någonting i övrigt som ger Kriminalvården anledning att betvivla anstaltens uppgifter.

Det finns ingenting som stöder AA:s påstående om att hon har blivit utskälld av FF, och det kan konstateras att ord står mot ord. Kriminalvården fäster tilltro till FF:s uppgifter och har alltså ingen anledning att ifrågasätta hans uppförande gentemot AA.

AA kommenterade remissvaret och vidhöll bl.a. sin uppfattning i fråga om vid vilken tidpunkt hon fick vård.

Bedömning

Sjukhustransporten

Om en intagen behöver hälso- och sjukvård ska han eller hon, enligt 37 § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt (kriminalvårdslagen) vårdas enligt de anvisningar som ges av läkare. Kan erforderlig undersökning och behandling inte lämpligen genomföras inom anstalten bör den allmänna sjukvården anlitas. Om det behövs, får en intagen föras över till ett allmänt sjukhus. Visar den intagne tecken på sjukdom eller drabbas hon eller han av olycksfall ska, enligt 2 kap. 6 § Kriminalvårdens föreskrifter och allmänna råd för verkställighet i anstalt (KVFS

2008:3), detta utan dröjsmål anmälas till anstaltens sjukvårdspersonal och ansvarig kriminalvårdsinspektör. Vid akut fara ska den intagne omedelbart komma under läkarvård.

AA och Kriminalvården har olika uppfattning om vilket transportmedel som borde ha valts för sjukhustransporten, om vad som föregick transporten samt om vid vilken tidpunkt denna avgick. Ytterligare utredning framstår inte som meningsfull. Jag kan därför endast konstatera att den utredning som föreligger i ärendet inte ger stöd för någon kritik från min sida. Vidare lämpar sig inte medicinska frågor för JO:s prövning.

Bärandet av tjänstedräkt

Vid transport av en intagen ska, enligt 42 § första stycket kriminalvårdslagen, såvitt möjligt ses till att den intagne inte utsätts för obehörigas uppmärksamhet.

Tjänstedräkt ska, enligt 2 § första stycket Kriminalvårdens föreskrifter om tjänstedräkt (KVAF 2007:2) bäras vid transport av intagna och häktade mellan anstalter, häkten och polismyndigheter samt i samband med inställelse till domstolsförhandling. Om det är motiverat av säkerhetsskäl ska, enligt andra stycket samma lagrum, tjänstedräkt också bäras vid andra transporter än de som avses i första stycket, vid sjukhusbevakning och vid bevakad permission. Om det är möjligt ska dock civil klädsel bäras vid transport av intagna och häktade där allmänna kommunikationsmedel används.

Av andra stycket i de ovan angivna föreskrifterna framgår att tjänstedräkt (uniform) vid andra transporter än de som anges i första stycket – och således vid sjukhustransporter – endast ska bäras om det är motiverat av säkerhetsskäl. Detta innebär att Kriminalvården måste göra en bedömning av säkerhetsrisken i det enskilda fallet (jfr även JO:s beslut den 23 juni 2009, dnr 4794-2008). Såvitt framgår av Kriminalvårdens remissvar har någon sådan bedömning inte gjorts utan tjänstedräkt burits ”enligt rutin”. För detta förtjänar Kriminalvården kritik.

Postbefordran

Enligt 4 kap. 1 § KVFS 2008:3 ska befordran och granskning av intagnas post ske skyndsamt.

Jag delar Kriminalvårdens uppfattning att det inte ankommer på Kriminalvårdens personal att bedöma huruvida den intagnes hälsotillstånd hindrar att post vidarebefordras till honom eller henne. Vidare kan Kriminalvården inte undgå kritik för sin i övrigt närmast vårdslösa hantering av posten i fråga.

Sekretess, telefonsamtal m.m.

Det som i övrigt har framkommit i ärendet föranleder inte något uttalande från min sida.

Ärendet avslutas.